

Gyorgyevits Demeter s. k.
jegyzőkönyvvezető

A jegyzőkönyvi kivonat és fordításának hitelül:

Dr. Szekulits Lázár s. k.
görögkeleti szerb nemzeti-egyh. titkár

K

1902 júl. 19

Az 1902. évi görögkeleti szerb nemzeti-egyházi kongresszus 1902 júl. 6/19-i ülésén hozott sérelmi felirat

ME 1904 – XXXV – 153 (3922)
(Párhuzamos szerb-magyar szöveggel.)

Nagyméltóságú Miniszterelnök Úr!

A görögkeleti szerb nemzeti-egyházi kongresszus f. évi július hó 6/19-én tartott ülésében az idemellékelt, és Ő cs. és kir. apostoli Felségéhez intézett feliratot hozta.

Kérjük Nagyméltóságodat, méltóztassék jelen feliratot a legfelsőbb helyre felterjeszteni. A szerb nemzeti-egyházi kongresszusnak 1902. évi július hó 6/19-én tartott üléséből.

Gyorgye Branković
patrijarh, kao predsiednik saborat¹

Misa Gyorgyević
szaborszki perovogya²

Dr. Gyorgye Kraszojević
szaborszki podpredsjednik³

Melléklet:

[1902 júl. 19] __

Az 1902. évi görögkeleti szerb nemzeti-egyházi kongresszus sérelmi felirata az uralkodóhoz
ME 1904–XXXV–153 (3922)

Császári és Királyi Apostoli Felség!
Legkegyelmesebb Urunk!

Felségednek mindenkor hű ezen kongresszus befejezte hat heti működését. Készséges és odaadó munkálkodásában ezen kongresszusnak igen rövid idő alatt nagyon sok közigazgatási ügyet kellett elvégeznie, mely két évtized óta elintézetlenül visszamaradt.

És dacára annak, hogy mindezen ügyek éppen nem intéztettek el végképpen, mert ezen kongresszus tartózkodott minden hibától, mely erőltetett munkából eredhet, mégis elintézte azt, mi legsürgősebb volt, hogy az önkormányzat meg ne akadjon ennyi elmaradt közigazgatási ténykedés és ellenőrzés miatt.

¹ Pátriárka, mint a kongresszus elnöke.

² A kongresszus jegyzőkönyvvezetője.

³ A kongresszus alelnöke.

Felséges Úr!

Felségednek ezen hű kongresszusa elhanyagolta volna legszentebb kötelességét, és elmulasztotta volna a legfontosabb dolgot, ha Felségednek legmagasabb trónusa elé nem vinné nyíltan és őszintén a mi szerb nemzeti egyházi autonómiánknak tiszta képét, mely képpel a kongresszus szembeszállott, gyakorolván ellenőrzési jogát.

Ezen kongresszus meg van róla győződve, hogy a mi nemzeti-egyházi autonómiánknak testén oly nagyok a sebek, hogy azokat egyedül csak adminisztratív munkássággal lehet gyökeresen kigyógyítani.

A mi autonómiánk még mindig nincsen kellőleg körülvonalozva és megvédve, s ameddig annak épülete ilyen, a leggondosabb munkásság mellett sem állhat itt elő rend. Ez az oka annak, hogy ezen kongresszus ennyi jóakaró munkásság dacára nem várhatja azon sikert, melyet egyébként el kellene érnie. Csakis ezen kongresszus törvényhozó munkássága, csakis szerb nemz. egyh. autonómiánknak végleges szervezése és biztosítása lesz képes megsemmisíteni mindazon bajokat, melyek jelenleg fennállanak.

Felséges Úr!

A mi autonóm szervezetünkben sok a reánk erőszakolt intézkedés, dacára annak, hogy az országos törvények, melyek a mi autonómiánkat biztosítják, mitsem tudnak az erőszakoskodásról. Az országos törvények s a mi szervezetünk az írja elő, hogy a mi nemz. egyh. kongresszusunk Felségednek jóváhagyásával maga magának alkossa szabályrendeleteit.

Autonómiánkra rendeleteknek való reáerőszakolása által mindenkor a törvény sértetik meg, mi által minden irányban kellemtelenségek támadnak.

Felséges Úr!

Az utolsó három évtized alatt a mi nemzeti egyházi kongresszusaink és azok munkássága Felségednek felelős kormányainál *nem talált köteles támaszra*,⁴ hanem mindenkoron csak nagy és indokolatlan akadályokra.

A mi kongresszusunk törvényes munkálkodása akadályokra talált, és mondhatni, hogy 1868. év óta a mi autonómiánk hol erősebb, hol gyengébb mérvben, de mindig rendetlen állapotban volt. Ezen rendetlen *állapot folyamán lett kinevezve maga a pátriárka is*,⁴ miáltal az autonómia minden ízében megsértetett; ezen idők alatt még oly kérdésekben is történtek gátlások, melyek magukban véve csekélyeknek látszanak, de elegendők [voltak] arra, hogy mindegyik egymagában is megakadályozhatta a mi autonómiánknak szabályszerű működését.

Ezen kongresszus azt hiszi, miszerint nem szükséges sorra újból felemlíteni *mindazon sérelmeket, melyeket a kormány rajtunk ejtett*.⁴ Mindezen sérelmeket a volt szerb nemzeti-egyházi kongresszusok *képviselői felsorolták*⁴ előterjesztéseikben. Ezt tette az újvidéki görögkeleti szerb hitközség és sok más hitközség, azt tették a különféle népgyűlések.

Legyen nekünk megengedve, hogy őszintén rámutassunk arra, *mi akadályozta meg autonómiánknak szabályszerű működését. A felelős magas kormányok*.⁴

Hogy mennyi szabálytalanság és egyéb baj származott abból, hogy a mi szerb nemzeti-egyházi kongresszusunk nem lett szabályszerűen egybehíva, azt egy egész kötet felterjesztésekben Felségeddel közöltük.

Autonómiánknak ezen bajai még azzal lettek tetézve, hogy Felségednek felelős kormányai *erőszakoskodások alapján maguknak tulajdonították a mi szerb nemzeti-egyházi autonómiánkban a legfelsőbb hatósági jogot*,⁴ mi ellentétben van minden autonómiai elvvel, s ezen országok egyik autonómiájában sincsen meg.

Szerb nemzeti-egyházi autonómiánknak újabb történetében 1897. évben az is megtörtént, hogy Felségednek felelős kormánya egy ízben kiadott rendeletével *megváltoztatta autonóm szervezetünket*.⁴

⁴ Kék ceruzával aláhúzva.

Történt pedig ez, midőn a m. kir. vallás- és közokt. miniszter az 1868. évi legmagasabb kir. leiratnak 25. §. IV. szakasz B. pontját⁴ rendeletileg visszaállította dacára annak, hogy ezen paragrafust Felséged az egyházmegyékre szóló 1871. évi szentesített leiratával érvényen kívül⁴ helyezte.

Felségednek felelős magas kormányai a kongresszus egybehívásának megakadályozásával annyira vitték a dolgot, hogy a *kongr. választmány kénytelen volt kongresszuson kívül összeállítani a költségelőirányzatokat, és intézkedni oly kérdésekben, melyek a kongresszus hatásköréhez tartoznak.*⁴

Felségednek felelős kormányai megállapították gimnáziumaink tanárainak fizetését és jutalmait,⁴ befolyásolták és megváltoztatták felekezeti iskoláink tantervét,⁴ sőt itt-ott autonóm hatóságainkkal dacolva tanulókat is neveztek ki.⁴ Törvénytelen módon megakadályozták több szerb felekezeti iskola felállítását,⁴ miáltal lehetetlenné volt téve ezen iskolák felállítására, és megnehezítve a már meglévő felekezeti iskolák fenntartása. Legújabb időben pedig odajutottunk, hogy *miniszteri rendelettel utasítottak a hitoktatók, miszerint a görögkeleti vallású szerb ifjúságot nem anyanyelvükön, hanem magyarul tanítsák a hittanra.*⁴

Felséges Úr!

Igaz, hogy a törvény és a rendeletek nem írják világosan körül az állami felügyelet körvonalait, de igaz az is, hogy az állami felügyelet azon alakban, melyben mostanáig autonómiánkban gyakoroltatik, mindenkor az autonómia kárára volt, anélkül, hogy az államnak használt volna. Az állami felügyelet a mi autonómiánkban nem volt negatív irányú, hogy megakadályozza az autonóm hatáskör túllépését, *hanem ellenkezőleg: pozitív törvénytelen irányban gyakoroltatott.*⁴ A mi autonómiánk jelen alakjában nem nyújtott teret az önálló autonóm cselekvésnek, pedig csak ezen a téren lehetséges életünk fejlesztése és haladásunk.

A mi nemzeti-egyházi autonómiánk tőlünk eddig csak rengeteg áldozatokat, küzdelmet és megrázkódtatásokat követelt, mivel oly határok közé van szorítva, melyek között hazánk egyetlen autonómiája sincsen szorítva.

Felséges Úr!

Ezen kongresszus és egész népünk arról van meggyőződve, hogy ez tovább így nem mehet. Magának az autonómiának, a mi szabályszerű fejlődésünknek érdekében szükséges, hogy ezen kongresszus mielőbb áttérhessen törvényhozói működésére.

*Ezen törvényhozói működéshez szükségeltetik, miszerint legpontosabban körvonalazzassék nemcsak a mi egyes autonóm közegeinknek hatásköre, hanem szükséges, hogy legpontosabban megállapíttassék az állami felügyeletnek hatásköre is. A kongresszusi választmányt ezen kongresszus utasítani fogja, hogy dolgozza ki ezen munkának alapját, s amint készen van vele, hogy jelentse be Felségednek előírt úton a kongresszus rendkívüli összejövetelét.*⁴

Ezen kongresszus és a karlócai pátriarkátus egész szerb népe meg van róla győződve, hogy ehhez már itt van a végső idő, és hozzá fog látni ezen munkához azon *alkotmányos kezeséggel, hogy nem lesz oktrojálás,*⁴ hanem ha a kongresszus ezen munkáját jóváhagyás végett felterjeszti, hogy *jóváhagyatik,*⁴ vagy kedvezőtlen esetben a kongresszusnak vissza lesz küldve újabb tárgyalás céljából.

Felséges Úr!

Ezen hű egyházi kongresszus azon legalázatosabb kérelemmel járul Felséged legmagasabb trónusa elé, miszerint Felséged atyailag gondoskodva legkegyelmesebben elfogadni méltóztatnék ezen kongresszus igazságos és törvényes kérését, mi által a karlócai szerb metropolitapatriarchatus összes népének legforróbb óhaját teljesítené.

⁴ Kék ceruzával aláhúzva.

Azon szilárd meggyőződésben, hogy Felsőged ezen előterjesztésünket el fogja fogadni, mely szívből és lélekből eredt és mely a szerb nép és az egész haza helyesen felfogott szükségletének megfelel, szívből kiáltjuk:

Isten éltesse Felsőgedet s az egész dicsőséges uralkodói házat!

Gyorgye Branković
patrijarh, kao predszednik sabora⁵

Misa Gyorgyević
szaborszki perovogya⁶

Dr. Gyorgye Kraszojević
szaborszki podpredszednik⁷

L

1902 júl. 19

Tallián Béla, az 1902. évi karlócai görögkeleti szerb nemzeti-egyházi kongresszus királyi biztosának távirata Széll Kálmán miniszterelnökhöz az 1902. évi kongresszus elnapolása tárgyában¹

ME 1908 – XXXV – 416/748. fasc., (XXIV – 272 – 2855/1902)
(Másolat.)

Karlóca, 1902. július 19.

Kongresszust ma este fél hatkor elnapoltam, legfelsőbb megelégedés kifejezését mellőztem, mert kongresszus ma az utolsó napon egy gravamen-feliratot fogadott el, minélfogva — miután ebben kormányok működése vonatik bíráló alá — az említett közléstől el kellett tekintenem.

Tallián

M

1902 júl. 19

Tallián Béla kongresszusi kir. biztos jelentése Széll Kálmán miniszterelnöknek az 1902. évi kongresszus elnapolásáról

ME 1908 – XXXV – 416/748. fasc., (XXIV – 272 – 2888/1902)

A gör. kel. szerb nemzeti-egyházi kongresszus királyi biztos

20. szám.

1902

Nagyméltóságú Miniszterelnök Úr!

Kegyelmes Uram!

Hivatkozással f. é. július hó 16-án 2826. sz. a. kelt nagybecsü átiratára,¹ van szerencsém Nagyméltóságodat tisztelettel értesíteni, hogy a gör. kel. szerb nemzeti-egyházi kongresszust² hat heti működésének befejeztével ma délután bizonytalan időre elnapoltam.³

⁵ Pátriárka, mint a kongresszus elnöke.

⁶ A kongresszus jegyzőkönyvvezetője.

⁷ A kongresszus alelnöke.

¹ Eredetije számjelekben, mint ezt a másolat feljegyzése is közli.

² Kék ceruzával aláhúzva.

³ Piros ceruzával aláhúzva.

⁴ Kék ceruzával aláhúzva.